

Herinnering voor de toekomst.....

Impressies van een

toeschouwer.....

Wemeldinge.

Het dorp is ontstaan in de 11^e. eeuw.

Na een overstroming in de 12^e. eeuw is de bewoning verplaatst naar een hoger gedeelte wat nu de Dorpsstraat (afb. 1) is.

De naam Wemeldinge is vermoedelijk afkomstig van de Germaanse naam Werimbald afgekort "Wimald"(moedige bewaker) met het achtervoegsel "inge". Dit laatste werd ook wel gebruikt als aanduiding van een kreek. De kerk van Wemeldinge ligt n.l. op een kreekrug. Mogelijk is Wemeldinge één der oudste parochies van Zuid Beveland.

Afb.1 Dorpsstraat te Wemeldinge

Collectie: ZB/Beeldbank

Het kanaal.

In 1839 bij de afscheiding van Nederland en België is overeengekomen, dat er een scheepvaartverbinding tussen Antwerpen en de Rijn moest komen een z.g. Noord-Zuid verbinding.

In 1850 werd begonnen met de graafwerkzaamheden en op 15 oktober 1866 werd het Kanaal door Zuid Beveland feestelijk geopend.

Het kanaal verbindt de Ooster- met de Westerschelde. Aan de monding van de Oosterschelde ligt Wemeldinge en Hansweert bevindt zich aan de monding van de Westerschelde.

Zowel in Hansweert als Wemeldinge werden de schepen geschutz in een sluis t.w. de Middensluis.

In 1872 werd de Westsluis (de Kleine sluis) gebouwd en in 1928 kwam de grootste

sluis klaar: de Grote of Oostsluis. Deze sluis moest de capaciteit van de twee andere sluisen opvangen.

Het kanaal heeft een lengte van ongeveer 9 km.

Het Kanaal door Zuid Beveland was ooit het drukst bevaren kanaal van West Europa. Jaarlijks passeerden er meer dan 100.000 schepen het scheepvaart knooppunt van Europa.

In 1938 werd het kanaal verbreed tot 35 meter en ook werden de Vlaktebruggen aangelegd.

Scheepvaartdorp.

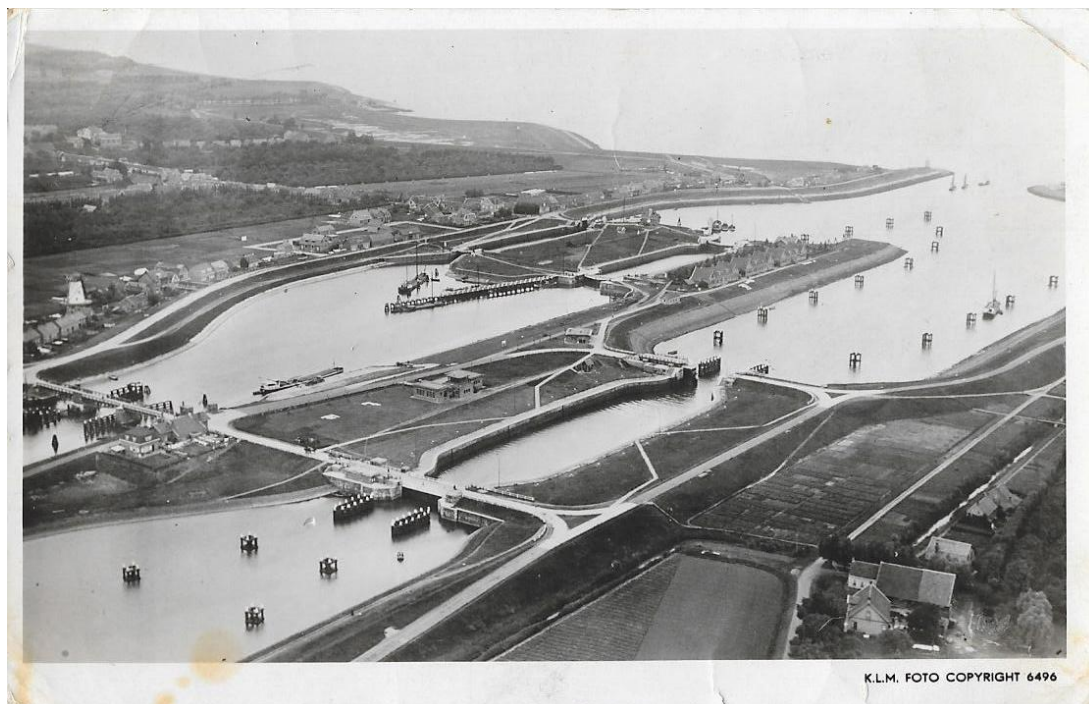
Na de ingebruikname van het kanaal is er zowel voor Wemeldinge als Hansweert enorm veel veranderd.

Wemeldinge was voor die tijd een klein agrarisch dorp. Het werd nu een sluisdorp . Er kwam personeel in dienst bij Rijkswaterstaat voor de bediening van de sluisen en bruggen (onder meer de Bonzij- en Postbrug) Men moest gehuisvest worden.

Meestal kwamen zij in werden z.g. Rijksgebouwen te wonen

Op het sluisencomplex (afb. 2) zelve was er dag en nacht activiteit, veelal afhankelijk van hetgetij en weersinvloeden zoals storm en mist.

Voor het aan- en afmeren van de schepen verrichtten de tijmannen hand- en spandiensten. Dit was een gesloten groep van mannen. Bijna omgeven met een waas van geheimzinnigheid. Zij vormden een aparte groep binnen de Wemeldingse leefgemeenschap. Bij een vacature kon men (via ballotage) zich in de groep inkopen.Hun inkomen verkregen zij van de schippers die zij bedienden door de trossen vast en los te maken.

K.L.M. FOTO COPYRIGHT 6496

Afb. 2 Sluisplateau te Wemeldinge

Fototechn.bedr.K.L.M.Schiphol

Collectie:

Fotokaart:verzameling J.F.Burger

Naast het eerder genoemde bedienend personeel van Rijkswaterstaat en de groep tijdmannen waren ook anderen actief op het sluiscomplex en het kanaal. In Wemeldinge was er een groep van de Rijkspolitie te Water gevestigd. Zij hadden dezelfde taken als de gewone Rijkspolitie alleen voor hen was dat dan op het water.

Een van de bekendste patrouilleboten in Wemeldinge was de RP 18. (afb. 3)

Afb. 3 de RP 18 in actie bij "Open Oosterschelde"

Collectie: ZB/Beeldbank

De Parlevinkers.

Wikipedia (de vrije encyclopedie):

"Parlevinker is een ondernemer, die vanaf zijn boot goederen, meestal levensmiddelen verkoopt.

De naam parlevinker of zoetelaar werd op de rivier gebruikt, terwijl in havengebieden gesproken werd over kadraaier of kaadraaier.

Parlevinkers waren zowel op de grote rivieren, op de (Friese) meren als in havens in Nederland te vinden.

Het beroep is nu praktisch uitgestorven ".

Zowel in Wemeldinge als in Hansweert waren een redelijk aantal parlevinkers op het sluiscomplex en in het kanaal aanwezig.

Het aantal te Wemeldinge is wel eens geschat op tussen de 40 en 50.

Voor de schippers in de sluisen schutten waren ze een onmisbare schakel in tal van zaken.

Ze zorgden ervoor, dat de schepen met proviand, kruidenierswaren,

aardappelen, groenten en fruit (a.g.f.) en allerlei scheepsbenodigdheden werden voorzien.

3

Kortom wat men op de wal in de winkels kon verkrijgen, daarmee leurdten de parlevinkers op de sluisen.

Zoals eerder is gememoreerd waren het allemaal "boeren".

Olieboeren, groenteboeren, schoenenboeren, textielboeren, sigarenboeren, pilleboeren en visboeren etc.

Deze neringdoenden hadden vaak hun handel in combinatie met een winkel op het dorp (afb.4).

Afb.4 "VéGé winkel van de fam. Ruissen

Collectie: ZB/Beeldbank

Zij brachten hun waar aan de man/vrouw door middel van een roeiboot (speciaal gemerkt met witte en groene vlakken aan de zijkant van de boot) zowel in de buiten- als in de binnenhaven en ook op het kanaal (afb. 5). Anderen hadden als vervoermiddel de (kruiwagen, handaker, (transport)fiets, later de brommer, auto, en (bunker) boot.

Een tweetal parlevinkers hadden zelfs een winkelschip aan de steiger liggend. (afb.6)

Afb.5 parlevinker M.Leendertse met zijn handelswaar op weg naar klant .

Collectie: ZB/Beeldbank

Afb.6 winkelschip "Sirena" van de fam.Lantsheer en daar achter nog zichtbaar het winkelschip van de fam.Wagenaar

Collectie: ZB/Beeldbank

Bekende parlevinkers in Wemeldinge waren o.a. M. Leendertse , M.Ferdinandusse, J.Klap , Arj. Ruissen en M. van Stel. Zij voeren veelal met hun roeiboort de schepen tegemoet met hun producten in hoofdzaak a.g.f.

Verder C.Meijaard, H.van Stel, M. Schouwenaar, zeker 3 generaties van de fam. P. Paauwe, W. Weststrate, J. Ruissen, zoon C.Ruissen en diens zoon J.Ruissen. De eerste drie handelden in a.g.f. en de fam.Ruissen, a.g.f., levensmiddelen en zuivelproducten.

P.Paauwe en J. Ruissen hadden ook een sleepboot in eigendom. De Egalité van Paauwe en De Hoop op Zegen van Ruissen. (Afb.7).

Bekende olieboeren waren o.a. M. Slager, J.Verschuure, A. Wagenaar en Jac. Dagevos. Zij voerden met hun bunkerboot en leverden gasolie, benzine, petroleum, gas en water aan hun schippersklanten.

Parlevinker J. Verbrugge handelde onder meer in verf, teer en allerhande producten. In scheepsbenodigdheden: A. Hovestadt (afb.8), Jac. Dagevos, A. Wagenaar en J. Lantsheer.

C.Dagevos en later zijn zoon Ad leurdten met schoenen en pantoffels.

C.J.van Nimwegen en zoon Adrie zorgden voor het noodzakelijke textiel en stoffering aan boord van de schuttende schepen. Zij waren dus de z.g. textielboeren.

Ook de drogist leverde zijn aandeel in poeiers, pillen, pleisters en verband etc. aan boord van de schepen.

Acties in deze branche waren L. Lindenbergh en later J. de Schipper.

St. Weststrate verkocht allerhande tabakswaaren en lectuur.
 M. Dagevos en later zijn Bram leude met klein fruit (aardbeien etc.), mosselen en vis..
 J. van Aalst voorzag de schippers van kreukels en mosselen.

De parlevinkende slaggers waren C. Hout en zoon Dick en J. Koopman. Beiden hadden ook een slagerij voor de Wemeldingse bevolking (de mensen van 't "durp").

Een markant figuur op het sluizencomplex was J. Walrave (afb. 9). Hij (later ook zijn zoon Leo) verkocht o.a. olie, verf, teer en zaken waar hij brood in zag. Het rozijnenbrood van bakker De Looff was gekend onder de schippers en vooral de Belgen waren er verzot op.

Walrave presteerde het met een vat olie van 200 ltr. vòòr op de transportfiets naar een klant te rijden. Hij kreeg hierbij overigens wel assistentie van zijn vrouw die hem de dijk opduwde. I

In 1993 heeft Walrave als laatste van de Wemeldingse parlevinkers namens al zijn collega's definitief "het licht uitgedaan" (bron: boek Wemeldingse historie van een dorp tussen Kerk en Kanaal van G.J. Lepoeter/J.C. de Groene.

De enige vrouwelijke parlevinker op de sluizen van Wemeldingse was Sara Paauwe Ad., die samen met haar knecht Adriaan Leijs, met de hengselmand en kruitwagen a.g.f. en kruidenierswaaren leverde aan haar schippersklanten.

Een opvallende figuur tussen alle mannen. Ze was gekleed in de Zuid Bevelandse klederdracht (afb. 10, 11 ,12 en 13).

Zij had o.m. als klant de Telegraafschepen, die naast goederen ook passagiers vervoerden (lijndienst Rotterdam - Antwerpen v.v.).

Zij is getrouwd geweest met Adraan Schouwenaar. Zie ondertrouwkaartje d.d. 25 juli 1902 (afb.14).

Hoogstwaarschijnlijk is haar naam verkeerd op het ondertrouwkaartje vermeld: haar achternaam is officieel Paauwe met dubbel a.

Op de foto bij de sluisdeuren zit links op de balk haar echtgenoot; verder zijn gekiekt enkele mensen van Rijkswaterstaat (staand) en enige parlevinkers (afb.15).

A.Schouwenaar is later door verdrinking op de Oosterschelde om het leven gekomen.

De meeste parlevinkers hadden hun vaste klanten.

Naast particuliere schippers had men ook de z.g. kantoor- of rederij schepen..

Zodra er nieuwe klanten aan de horizon verschenen was men er als de kippen bij om de klandizie te verwerven.

Veelal ging het onderling in goede harmonie.

Nog anderen bevolkten met enige regelmaat het sluizencomplex.

Zo waren er agenten van rederijen, die verslag moesten uitbrengen over het reilen en zeilen van hun schepen. Een bekende vrouwelijke agent was mevr.N.v.d.

Klooster.

Voorts had men scheepsbevrachters die uit hoofde van hun functie vaak op de sluizen aanwezig waren.

Verder lagen in de buitenhaven sleep/bergingsboten, die bij tij en ontij, veelal het laatste, in actie konden komen.

Jarenlang heeft de bergingsboot "Walrus"van Tak Rotterdam er op wacht gelegen.

Nadien had bergingsbedrijf L. Polderman uit Hansweert er een boot gestationeerd.

Gebr. J en A. Hoekman met opvolger P. Hoekman Jzn. had een sleep- en bergingsbedrijf met de sleepboot "Adja", die later is opgevolgd door de "Anja".⁷ Kerntaken van dit bedrijf waren o.a. assistentie verlenen aan schepen in moeilijkheden, bergingswerken uitvoeren, lekkages aan schepen verhelpen, schepen over het kanaal slepen.

Einde tijdperk parlevinkers.

De eerste klap voor het Wemeldingse MKB was in 1975 door de opening van de Rijn-Scheldeverbinding.

Van 100.000 schepen op jaarbasis werd het aantal nu zo'n 40.000.

Door de gebouwde stormvloedkering en de overeenkomsten gesloten met België werden de sluisen van Wemeldinge uiteindelijk overbodig.

Het kanaal werd verbreed en geheel vernieuwd en kwam in open verbinding met de Oosterschelde.

In Hansweert werd nog wel geschut in de aangepaste sluisen.

Het vaste kanaalpeil kwam te vervallen.

Eb en vloed kreeg toegang tot het kanaal.

In 193 werd het kanaal ten zuiden van de Wemeldingse sluisen met een dam afgesloten.

De monding werd verlegd en een doorsteek naar de Oosterschelde werd gerealiseerd.

Einde van het bekende Kanaal door Zuid Beveland!

Einde van het sluisdorp! (afb. 16)

Het Kanaal wat ooit **de** doorgangsroute naar België en Frankrijk was!

Einde van de parlevinkers die ooit leefden van en op de sluisen van Wemeldinge!

Het beroep van parlevinker is hier ten tode opgeschreven.

Men had hier zelf niet om gevraagd.

Men heeft uitendelijk ongewild het touwtje in de (roei)boot moeten gooien.

P.S. de parlevinkers zijn nimmer op enige manier schedeloosgesteld.

Als in 1994 de werken zijn voltooid heeft de verbreding en de daarmee noodzakelijke veranderingen een kleine 500 miljoen gulden gekost!

Afb. 7 sleepboot "Hoop op Zegen" van Janus Ruissen
ZB/Beeldbank

Collectie:

Afb. 8 woonhuis, winkel en magazijn van A. Hovestadt
ZB/Beeldbank

Collectie:

Afb. 9 Jan Walrave de laatste der Wemeldingse parlevinkers.
ZB/Beeldbank

Collectie:

Afb. 10 Sara Paauwe met hengselmand op de Grote Sluis

Collectie:

Afb. 11 Sara Paauwe met haar handel op de Kleine sluis
Collectie: J.F. Burger

Afb. 12 Sara Pauwe met emmer zeep op een Telegraafschip

Collectie: J.F. Burger

Afb.13 Sara Paauwe in "werkoverleg" met haar knecht Adriaan Leijds

Afb. 14 Ondertrouwkaartje van Sara Pauwe AD en Adriaan Schouwenaar

Marien Pauwe (links voor)

Afb. 15 Adriaan Schouwenaar l.v. op balk met parlevinkers en sluispersoneel (staand)
Collectie J.F. Burger

Afb. 16

Dit was de allerlaatste schutting

Foto Robert de Gast / Anp

Verzameling J.F. Burger